

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Katowicach

LKA.410.024.01.2016
P/16/041

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/16/041 – Opieka nad osobami starszymi w dziennych domach pomocy
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Katowicach
Kontrolerzy	Michał Nowak, inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKA/167/2016 z dnia 14 września 2016 r. (dowód: akta kontroli str. 1-2)
Jednostka kontrolowana	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Knurowie ¹ , ul. Ks. A. Kozielka 2, 44-190 Knurów
Kierownik jednostki kontrolowanej	Małgorzata Cisek-Sopel, Dyrektor Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Knurowie ² (dowód: akta kontroli str. 3)

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

W ocenie³ NIK, w latach 2014-2016 (I półrocze) MOPS prawidłowo koordynował wdrażanie założeń strategii rozwiązywania problemów społecznych, obowiązujących na terenie Gminy Knurów⁴ w badanym okresie, a także prowadził aktywną działalność informacyjną w zakresie dostępnych usług opieki społecznej.

W okresie objętym kontrolą MOPS zapewnił wszystkim uprawnionym osobom starszym, które zwróciły się o opiekę w Dziennym Domu Pomocy Społecznej⁵, taką formę pomocy⁶. Kierując osoby do DDPS przestrzegano obowiązujących przepisów w tym zakresie. Każdorazowo, przed wydaniem decyzji o przyznaniu pomocy, przeprowadzano wywiad środowiskowy, z zachowaniem obowiązujących wymogów, a przy wydawaniu decyzji dochowano ustawowych terminów.

Zapewniono prawidłowe warunki udzielania pomocy w DDPS, dotyczące pomieszczeń, personelu oraz zakresu i poziomu świadczonych usług, dostosowanych do potrzeb podopiecznych placówki. Jednakże, budynek w którym zlokalizowano DDPS, nie był w pełni przystosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych.

¹ Zwany dalej „MOPS” lub „Ośrodkiem”.

² Zwana dalej „Dyrektorem MOPS” lub „Dyrektorem Ośrodka”.

³ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna oraz ocenę opisową, jeżeli sformułowanie oceny ogólnej według 3-stopniowej skali byłoby nadmiernie utrudnione, albo ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania jednostki w zakresie objętym kontrolą.

⁴ Zwanej dalej „Gminą”.

⁵ Zwany dalej „DDPS” lub „Domem”.

⁶ Z wyjątkiem jednej osoby, która rażąco naruszała regulamin organizacyjny DDPS i otrzymała uzasadnioną odmowę przyznania świadczenia.

Jednocześnie NIK zwraca uwagę, że strategia rozwiązywania problemów społecznych obowiązująca w latach 2011-2015, której projekt został opracowany również przez MOPS, nie zawierała ram finansowych strategii oraz prognozy zmian w zakresie, który obejmowała, wymaganych przepisem art. 16b ust. 2 pkt 2 oraz pkt 3 ppkt c) ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej⁷ oraz nie została zaktualizowana w celu dostosowania do wymogów określonych w przepisach, które weszły w życie w 2011 r.

Ponadto stwierdzono, że budynek Ośrodka Wsparcia⁸ nie został wyposażony w dźwig osobowy, czym nie spełniono wymogu określonego przepisem § 54 ust. 1 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie⁹.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Rozpoznanie potrzeb osób starszych w zakresie opieki nad nimi

Opis stanu
faktycznego

1.1. W okresie objętym kontrolą w Gminie obowiązywały kolejno: Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Knurów na lata 2011-2015¹⁰ oraz Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Knurów na lata 2016-2020¹¹, których projekty zostały opracowane przez MOPS. Strategia na lata 2011-2015 zawierała określone w art. 16b ust. 2 ustawy o pomocy społecznej elementy, takie jak: diagnoza sytuacji społecznej, określenie celów strategicznych projektowanych zmian, kierunków niezbędnych działań, sposobu realizacji strategii oraz wskaźników realizacji działań. Nie określono w niej natomiast prognozy zmian oraz ram finansowych strategii. Strategia na lata 2016-2020 zawierała wszystkie elementy wymienione w przywołanym przepisie.

W obu strategiach uwzględniono zagadnienia związane z usługami opiekuńczymi oraz specjalistycznymi usługami opiekuńczymi¹², działalnością ośrodka wsparcia – dziennego domu pomocy¹³ oraz domów pomocy społecznej¹⁴. Nie zawarto w nich natomiast zapisów dotyczących rodzinnych domów pomocy¹⁵ oraz mieszkań chronionych¹⁶. Oba dokumenty zawierały diagnozę sytuacji demograficznej na terenie Gminy, wskazującą m.in. na systematyczny wzrost liczby osób starszych. Jako działania zmierzające do złagodzenia skutków tego zjawiska wskazano m.in.: udzielanie stosownej pomocy materialnej i rzeczowej, ułatwienie korzystania seniorom z usług medycznych, opiekuńczych i rehabilitacyjnych oraz różnorodnych form spędzania czasu wolnego, a także podejmowanie lokalnych inicjatyw sprzyjających utrzymaniu tych osób jak najdłużej w środowisku ich zamieszkania.

⁷ Dz. U. z 2016 r. poz. 930 ze zm., zwanej dalej „ustawą o pomocy społecznej”.

⁸ W strukturze organizacyjnej MOPS wyodrębniono jako komórkę organizacyjną Ośrodek Wsparcia, który pełnił funkcję jako: dzienny dom pomocy, punkt wydawania posiłków i kluby samopomocowe.

⁹ Dz. U. z 2015 r. poz. 1422, zwanego dalej „rozporządzeniem ws. warunków technicznych”.

¹⁰ Przyjęta Uchwałą nr VI/95/11 Rady Miasta w Knurowie z dnia 20 kwietnia 2011 r., zwana dalej „Strategią na lata 2011-2015”.

¹¹ Przyjęta Uchwałą nr XXXVI/341/16 Rady Miasta Knurów z dnia 16 listopada 2016 r., zwana dalej „Strategią na lata 2016-2020”.

¹² Formy pomocy wymienione w art. 50 ustawy o pomocy społecznej.

¹³ Wymienionego w art. 51 ustawy o pomocy społecznej.

¹⁴ Wymienionych w art. 54 ustawy o pomocy społecznej.

¹⁵ Wymienionych w art. 52 ustawy o pomocy społecznej.

¹⁶ Wymienionych w art. 53 ustawy o pomocy społecznej.

Jako działania podjęte w reakcji na wzrost liczby osób starszych w Gminie, Dyrektor MOPS wskazała ubieganie się o udział w realizacji zadania w ramach Programu Wieloletniego „Senior-WIGOR”, a także planowanie powstania w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych *Centrum Wsparcia i Inicjatyw Społecznych*, którego usługi, skierowane również do osób starszych, mają być ukierunkowane na przeciwdziałanie marginalizacji i izolacji, organizację czasu wolnego i promocję wolontariatu.

W obu strategiach zostały sformułowane cele strategiczne. Cel nr 3 w Strategii na lata 2011-2015 nosił tytuł „Utrzymanie osób starszych i niepełnosprawnych w środowisku zamieszkania oraz umożliwienie im udziału w życiu społecznym”. Zawarty w nim cel operacyjny nr 2 obejmował „usprawnianie osób starszych i zapewnienie im właściwej opieki”. Strategia na lata 2016-2020, w ramach celu strategicznego nr 3 („Wspieranie osób starszych oraz niepełnosprawnych fizycznie i psychicznie, podejmowanie działań zmierzających do utrzymania tych osób w środowisku zamieszkania i zapewnienie im udziału w życiu społecznym”) przewidywała realizację m.in. celu operacyjnego „Realizacja modelu „zdrowego starzenia się” – organizacja czasu wolnego, usprawnianie osób starszych i zapewnienie im właściwej opieki”. Kierunki działań w ramach powyższych celów operacyjnych obejmowały m.in. wspieranie, opiekę i aktywizację osób starszych, w tym również w ramach funkcjonującego DDPS.

W obu opracowaniach określono sposób realizacji strategii (czas realizacji działań, podmioty realizujące zadania, partnerzy w realizacji zadań, źródła finansowania działań, koordynatora realizacji zadań - MOPS), a także sposób oceniania realizacji strategii (wskaźniki monitoringowe, podmiot monitorujący wdrożenie strategii, dokonywanie oceny wdrażania strategii).

(dowód: akta kontroli str. 9-123, 791, 793-794, 876, 878-879)

Cel strategiczny nr 3 określony w Strategii na lata 2011-2015 był realizowany m.in. przez udzielanie osobom starszym pomocy z różnego rodzaju placówek pomocowych, działania interwencyjne, udzielanie zasiłków, organizację szkoleń m.in. w zakresie zdrowego żywienia, informowanie przez pracowników socjalnych o wszelkich dostępnych formach pomocy społecznej na terenie Gminy, zapewnienie seniorom udziału w organizowanych imprezach okolicznościowych, organizację wolnego czasu (m.in. zajęcia sportowe, plastyczne, kulinarne), współpracę z organizacjami pozarządowymi oraz korzystanie z usług wolontariuszy. Jedynym niezrealizowanym kierunkiem w ramach ww. celu strategicznego było opracowanie i realizacja programu bezpieczeństwa seniorów w domu i na ulicy. Jak wyjaśniła Dyrektor MOPS, powodem było nieprzygotowanie stosownych programów przez Policję i Straż Miejską w Knurowie.

(dowód: akta kontroli str. 876-877, 879-884)

Na realizację obu strategii w zakresie pomocy osobom starszym wydatkowano w badanym okresie 1.795.085,80 zł, z tego 690.854,46 zł w 2014 r., 744.327,52 zł w 2015 r. oraz 359.903,82 zł w I półroczu 2016 r.¹⁷

(dowód: akta kontroli str. 824, 826)

Jako podmioty wyznaczone do realizacji obu strategii w opisanym wyżej zakresie wskazano: Prezydenta Miasta Knurów¹⁸, Radę Miasta, Urząd Miasta, MOPS, Dom Seniora, Dzienny Dom Pomocy Społecznej, placówki oświatowe szczebla podstawowego i gimnazjalnego, placówki kulturalne, kluby, Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji oraz organizacje pozarządowe. Realizacja zadań wynikających z obu strategii była koordynowana przez MOPS poprzez powoływanie zespołów

¹⁷ Według informacji uzyskanych od Prezydenta Miasta Knurów.

¹⁸ Zwany dalej „Prezydentem Miasta”.

opracowujących oba dokumenty, udział w pracach Zespołu Opiniującego realizację wdrożonych strategii, prowadzenie korespondencji z podmiotami współrealizującymi strategię (w zakresie m.in. przekazywania danych statystycznych niezbędnych dla dokonania oceny wdrażania strategii) oraz organizację spotkań w celu oceny wdrażania strategii. Ponadto MOPS sporządzał coroczne sprawozdania z ich realizacji.

(dowód: akta kontroli str. 9, 55-58, 60, 108-114, 121-183, 895-949)

W okresie objętym kontrolą w Gminie nie utworzono Rady Seniorów.

(dowód: akta kontroli str. 775-776)

1.2. Na terenie Gminy, spośród form pomocy wymienionych w art. 50-54 ustawy o pomocy społecznej, świadczone były usługi opiekuńcze, specjalistyczne usługi opiekuńcze, a ponadto funkcjonował Ośrodek Wsparcia (w jego ramach istniał DDPS, jadłodajnia oraz klub samopomocy¹⁹), opieka w ramach Domu Pomocy Społecznej (prowadzonego przez Caritas Archidiecezji Katowickiej na zlecenie powiatu Gliwickiego) oraz placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży (Placówka wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży prowadzona przez PCK w Knurowie oraz Świetlica bł. Edmunda Bojanowskiego prowadzona przez siostry zakonne).

Dominujący charakter pod względem liczby osób objętych świadczeniami miało wsparcie udzielane w ramach Ośrodka Wsparcia (uwzględnionego łącznie jako jadłodajnia i DDPS).

Odnosząc się do pytania o rozeznanie skali potrzeb opiekuńczych osób starszych, Dyrektor MOPS wyjaśniła, że MOPS nie prowadził sformalizowanych ocen zapotrzebowania na usługi pomocy społecznej wśród osób w wieku 60+. Rozeznanie potrzeb w powyższym zakresie realizowane było w ramach szeroko pojętej pracy socjalnej opartej na diagnozach społecznych przeprowadzanych przez pracowników socjalnych. Diagnozy te stanowiły podstawę prognozowania zapotrzebowania na usługi opiekuńcze i planowania osób kwalifikujących się do domów pomocy społecznej.

Z usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych skorzystało odpowiednio: 38 osób (przez łącznie 11.027 godzin) i 4 osoby (636 godzin) w 2014 r., 39 osób (11.463 godzin) i 4 osoby (614 godzin) w 2015 r. oraz 35 osób (4.398 godzin) i 2 osoby (48 godzin) w I półroczu 2016 r. Średnie wydatki na osobę²⁰ w zakresie usług opiekuńczych i specjalistycznych wyniosły, odpowiednio: 4.072,9 zł i 2.251,3 zł w 2014 r., 4.194,5 zł i 2.274,5 zł w 2015 r. oraz 1.784,0 zł i 328,0 zł w I półroczu 2016 r.

Ponadto w ramach zadań zleconych udzielane były w Gminie specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Objęły one 4 osoby (przez łącznie 276 godzin) w 2014 r., 7 osób (295 godzin) w 2015 r. oraz 3 osoby (150 godzin) w I półroczu 2016 r. Średnie wydatki na osobę w tym zakresie wyniosły odpowiednio: 1.422,0 zł, 757,3 zł oraz 900,0 zł.

Z usług DDPS w kontrolowanym okresie skorzystało: 58 osób w 2014 r. (z tego 37 osób w wieku 60+), 64 osoby w 2015 r. (z tego 42 osoby w wieku 60+) oraz 53 osoby w I półroczu 2016 r. (z tego 40 osób w wieku 60+). Średnie wydatki na osobę

¹⁹ Od kwietnia 2010 r. do chwili obecnej nie prowadził zajęć.

²⁰ Łączna kwota świadczeń za dany rok podzielona przez liczbę osób, które skorzystały z poszczególnych świadczeń w danym roku.

w tym zakresie wyniosły 8.712,61 zł w 2014 r., 8.503,28 zł w 2015 r. i 5.115,72 zł w I półroczu 2016 r.²¹

Nie wystąpiły przypadki oczekiwania na przyznanie wsparcia w ramach Dziennego Domu Pomocy.

Z jadalni skorzystały w badanym okresie: 244 osoby w 2014 r. (z tego 58 podopiecznych DDPS i 186 osób spoza placówki, korzystających jedynie z gorącego posiłku), 200 osób w 2015 r. (z tego 64 podopiecznych DDPS i 136 osób spoza placówki) oraz 127 osób w I półroczu 2016 r. (z tego 53 podopiecznych DDPS i 74 osoby spoza placówki).

Ze wsparcia udzielanego przez Dom Pomocy Społecznej działający na terenie Gminy skorzystały: 63 osoby w 2014 r. (z tego 5 osób w wieku 60+), 69 osób w 2015 r. (z tego 7 osób w wieku 60+) oraz 4 osoby w I półroczu 2016 r. (z tego 1 osoba w wieku 60+).

Odnosząc się do planowanego zwiększenia liczby dziennych domów pomocy na terenie Gminy, Prezydent Miasta wyjaśnił, iż MOPS złożył w czerwcu 2016 r. wniosek na realizację zadania zleconego w ramach Programu Wieloletniego „Senior-WIGOR”, co wiąże się z przekształceniem DDPS na Dzienny Dom „Senior-WIGOR”. Ze względu na zbyt późne ogłoszenie konkursu i niemożność dochowania harmonogramu, zrezygnowano z realizacji ww. zadania w 2016 r. Dodał, iż nadal planowane jest przystąpienie do jego realizacji, gdzie w ramach programu wsparciem zostaną objęci seniorzy w wieku 60+.

W latach 2014-2016 (I półrocze) na terenie Gminy nie były dostępne świadczenia w ramach mieszkań chronionych oraz rodzinnych domów pomocy. Prezydent Miasta wyjaśnił, że z rozeznania w środowisku lokalnym wynika, iż nie ma na terenie Gminy zapotrzebowania na mieszkania chronione. Odnosząc się do kwestii braku rodzinnych domów pomocy na terenie Gminy dodał, iż zgodnie z obowiązującymi przepisami placówki prywatne prowadzone są przez osoby fizyczne lub organizacje pożytku publicznego, a nie jednostki organizacyjne pomocy społecznej prowadzone przez gminę. W badanym okresie nie wpłynął ani jeden wniosek dotyczący prowadzenia rodzinnych domów pomocy na terenie Gminy. Stąd brak wspomnianych form pomocy. Biorąc pod uwagę diagnozę środowiska lokalnego MOPS nie podejmował działań w celu uruchomienia mieszkań chronionych.

(dowód: akta kontroli str. 6-8, 184-309, 791, 794-796, 806-810, 824, 826-828, 892-893)

1.3. MOPS opracował i przekazał do Urzędu Miasta Knurów ocenę zasobów pomocy społecznej za rok 2014²² i 2015²³, dokonaną m.in. w oparciu o analizę lokalnej sytuacji demograficznej i społecznej. Oba opracowania spełniały wymagania określone w art. 16a ust. 1-3 ustawy o pomocy społecznej, tj. zawierały dane o sytuacji demograficznej i społecznej, infrastrukturze, kadrach, organizacjach pozarządowych i nakładach finansowych na zadania pomocy społecznej, a także informacje o osobach i rodzinach korzystających z pomocy i wsparcia.

W okresie objętym kontrolą Dyrektor MOPS w corocznych sprawozdaniach z działalności ośrodka nie przedstawiała potrzeb w zakresie pomocy społecznej. Jak wyjaśniła, potrzeby te były zaspokajane przez MOPS w ramach bieżącej działalności ośrodka poprzez realizację programów finansowanych ze środków

²¹ Łączna kwota wydatków na funkcjonowanie Ośrodka Wsparcia podzielona przez liczbę pensjonariuszy DDPS w danym roku.

²² Przekazana dnia 30 kwietnia 2015 r.

²³ Przekazana dnia 28 kwietnia 2016 r.

unijnych, a także programu „Asystent rodziny i koordynator pieczy zastępczej” oraz w ramach przygotowań do realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych. W latach 2014-2016 (I półrocze) w Gminie nie opracowywano i nie wdrażano lokalnych programów obejmujących wspieranie, opiekę i aktywizację osób starszych ani projektów socjalnych²⁴ w tym zakresie.

(dowód: akta kontroli str. 242-309, 764-766, 775-778, 781)

1.4. Zatrudnienie pracowników socjalnych w MOPS wynosiło: 20 pracowników na dzień 31 grudnia 2014 r., 17 pracowników na dzień 31 grudnia 2015 r. oraz 19 pracowników na dzień 30 czerwca 2016 r. – wszyscy zatrudnieni w wymiarze pełnego etatu. W badanym okresie spełnione zostały wymogi określone w art. 110 ust. 11 i ust. 12 ustawy o pomocy społecznej, dotyczące wymaganej liczby zatrudnionych pracowników socjalnych²⁵, a także wymogi art. 116 tejże ustawy, dotyczące kwalifikacji pracowników socjalnych.

Dyrektor MOPS zgłaszała zapotrzebowanie na zatrudnienie dwóch pracowników socjalnych w latach 2014 i 2015 oraz trzech w 2016 r. Wnioski te nie zostały uwzględnione. Jednak w związku z realizacją projektów unijnych, MOPS zatrudniał do ich obsługi dodatkowo jednego pracownika socjalnego w każdym roku.

(dowód: akta kontroli str. 184,190,195,201,206,214,310-316,764,766-767)

1.5. W badanym okresie MOPS informował o możliwości uzyskania pomocy w formach wymienionych w art. 50-54 ustawy o pomocy społecznej. Informacja o usługach opiekuńczych i specjalistycznych usługach opiekuńczych podawana była do publicznej wiadomości poprzez lokalną prasę oraz na stronach BIP Urzędu Miasta Knurów, a także na tablicach ogłoszeń MOPS i Urzędu Miasta. Ponadto, osoby niepełnosprawne, w tym starsze, zgłaszające się do MOPS były kierowane do wyznaczonego pracownika socjalnego, udzielającego niezbędnych informacji m.in. w zakresie przyznawania usług opiekuńczych, korzystania z Ośrodka Wsparcia czy ubiegania się o miejsce w domu pomocy społecznej. Działania informacyjne w tym zakresie prowadził także Ośrodek Wsparcia. Obejmowały one m.in.: badania ankietowe wśród mieszkańców Knuruwa (zebranie opinii na temat aktywności społeczno-kulturalnej oraz potrzeb osób w wieku senioralnym), udział w festynie organizowanym przez MOPS w ramach programu finansowanego przez EFS „Aktywność drogą do sukcesu”, udział pracowników MOPS oraz podopiecznych DDPS w Knurowskich Dniach Integracji, odwiedziny w działających na terenie Knuruwa Klubach Emerytów oraz Uniwersytecie III Wieku, udział w festynach organizowanym przez lokalną parafię, spotkania integracyjne z zaprzyjaźnionymi placówkami opieki społecznej, dni otwarte w Ośrodku Wsparcia, udział w uroczystości 25-lecia Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Knurowie, udział w „Przeglądzie Twórczości Artystycznej Seniorów z powiatu gliwickiego. Uczestnictwo pracowników MOPS i podopiecznych DDPS w wymienionych imprezach powiązane było każdorazowo z promocją działalności Ośrodka Wsparcia - kolportażem ulotek informujących o zakresie działalności placówki, w tym o ofercie dla osób starszych, oraz udzielaniem przez pracowników socjalnych ustnych informacji o zasadach korzystania z jego usług oraz o procedurze ubiegania się o tę formę pomocy. Aktywność Ośrodka Wsparcia obejmowała również udział w sesjach Rady Miasta (udzielanie informacji na temat Programu Wieloletniego „Senior–

²⁴ Definiowanych jako zespół działań mających na celu poprawę sytuacji życiowej osób, rodzin, grup zagrożonych ubóstwem, marginalizacją i wykluczeniem społecznym (art. 6 pkt 18 ustawy).

²⁵ W 2014 r. - jeden pracownik socjalny na 1943 mieszkańców; w 2015 r. - jeden pracownik socjalny zatrudniony na pełny etat na 2.278,9 mieszkańców oraz na 46,5 środowiska objętego pracą socjalną; w I półroczu 2016 r. - jeden pracownik socjalny zatrudniony na pełny etat na 2.036,1 mieszkańców oraz na 30,7 środowiska objętego pracą socjalną.

WIGOR” w celu pozyskania środków na jego realizację), zamieszczanie informacji w prasie i na stronach internetowych o przygotowaniach do udziału w Programie „Senior-WIGOR”, a także o aktualnej działalności Ośrodka Wsparcia i uroczystościach obchodzonych w placówce.

Informacje o możliwości skorzystania z DDPS zostały zamieszczone na stronie internetowej MOPS (dane teleadresowe, godziny urzędowania), na tablicy ogłoszeń w MOPS (przedmiot działalności DDPS, zasady przyjęcia, zasady odpłatności za usługi, godziny otwarcia, zakres udzielanej pomocy), oraz na tablicy ogłoszeń DDPS (informacje identyczne jak w MOPS oraz regulamin organizacyjny DDPS).

(dowód: akta kontroli str. 317-318, 756-764, 767-768, 770-774)

Nie składano skarg ani zażaleń w związku z udzielaniem niepełnych lub nieprawdziwych informacji w powyższym zakresie.

(dowód: akta kontroli str. 319-370, 422, 424, 427, 429, 432, 435, 437, 440, 442, 445, 448, 450, 452, 454-455, 457, 459, 461, 463, 465)

1.6. W latach 2014-2016 (I półrocze) w MOPS przeprowadzone zostały łącznie trzy kontrole i dwa audyty wewnętrzne. Jeden z audytów²⁶ był pośrednio związany z tematyką niniejszej kontroli NIK i obejmował nadzór nad udzielaniem i rozliczaniem dotacji celowej w zakresie usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych, realizowanych na terenie Gminy przez organizacje pozarządowe. Usługi te były świadczone poza DDPS. W wyniku przeprowadzonego audytu stwierdzono uchybienia w zakresie: udzielania niepełnej informacji przy ogłaszaniu konkursu na wybór podmiotu realizującego usługi opiekuńcze oraz przy ogłaszaniu jego wyników, braku w umowie zawartej z wybranym podmiotem niektórych danych (np. brak było miejsca zawarcia umowy, określenia siedziby strony zlecającej, numeru KRS stron umowy, brak zapisu o możliwości odstąpienia od umowy przez zleceniobiorcę i o obowiązku przechowywania dokumentacji związanej z realizacją zadania), nieprecyzyjnego określenia przedziałów dochodu na osobę – utrudniającego zakwalifikowanie dochodów do danego przedziału, niezamieszczania przez MOPS adnotacji o zaakceptowaniu sprawozdań cząstkowych z realizacji zadania. W wyniku przeprowadzonego audytu sformułowane zostały zalecenia pokontrolne w powyższym zakresie.

(dowód: akta kontroli str. 371-414)

Uwagi dotyczące
badanej działalności

W Strategii na lata 2011-2015 nie określono jej ram finansowych oraz prognozy zmian w zakresie objętym strategią. Elementy te były wymagane zgodnie z art. 16b ust. 2 pkt 2 oraz pkt 3 ppkt c) ustawy o pomocy społecznej.

Dyrektor MOPS wyjaśniła: *”Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Knurów na lata 2011-2015” opracowywana była od maja 2010 roku a przyjęta Uchwałą Rady Miasta Knurów Nr VI/95/11 z dnia 20 kwietnia 2011 r. Strategia została przyjęta zgodnie z wówczas obowiązującym stanem prawnym tj. art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2009 r. Nr 175, poz. 1362 z późn. zm.). W strategii brak jest ram finansowych oraz prognozy zmian gdyż nie były one wprost wymagane przepisami prawa.*

NIK nie podziela powyższych wyjaśnień, bowiem w związku ze zmianą ustawy o pomocy społecznej z dniem 3 maja 2011 r., w której dodano art. 16b określający m.in. elementy strategii, Strategia na lata 2011-2015 wymagała aktualizacji w celu dostosowania do przepisów obowiązujących w tym zakresie.

(dowód: akta kontroli str. 9-59, 791, 793-794)

²⁶ Przeprowadzony w dniach 10 września – 31 października 2014 r. przez audytora wewnętrznego upoważnionego przez Prezydenta Miasta Knurów.

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym zakresie.

2. Kierowanie osób do domu dziennej pomocy i dostępność tej formy pomocy

Opis stanu
faktycznego

W okresie objętym kontrolą liczba decyzji administracyjnych w sprawie kierowania do DDPS wyniosła: 91 decyzji w 2014 r. (z tego 42 dotyczące seniorów), 102 decyzje w 2015 r. (z tego 60 dotyczących seniorów) oraz 76 decyzji w I półroczu 2016 r. (z tego 50 dotyczących seniorów). Wszystkie decyzje wydane osobom w wieku 60+ w 2014 r. i I półroczu 2016 r. miały charakter pozytywny, natomiast w 2015 r. jeden z seniorów otrzymał decyzję odmowną (okoliczności jej wydania opisane zostały szczegółowo w 16. tiret niniejszego punktu wystąpienia).

(dowód: akta kontroli str. 415)

Do badania postępowań zakończonych wydaniem decyzji administracyjnych przyznających wsparcie w ramach DDPS wybrano próbę 20 postępowań²⁷. Analiza wykazała:

- wszystkie złożone wnioski spełniały warunki pod względem formalnym. Wydanie decyzji administracyjnej poprzedzone było każdorazowo przeprowadzeniem wywiadu środowiskowego. We wszystkich przypadkach wywiad zawierał rzetelną i kompletną informację o sytuacji osobistej, rodzinnej, dochodowej i majątkowej wnioskodawcy. Każdy z przeprowadzonych wywiadów środowiskowych zawierał załączniki – dokumenty poświadczające sytuację wnioskodawcy (np. decyzje organów emerytalno-rentowych, oświadczenie o stanie majątkowym, analizę budżetu);
- w dwóch przypadkach ustalano sytuację osób zobowiązanych do alimentacji. W 18 przypadkach nie dokonywano takiego ustalenia, z tego w 11 przypadkach z powodu braku osób zobowiązanych do alimentacji, w pięciu przypadkach z powodu braku zgody rodziny na przeprowadzenie wywiadu alimentacyjnego, a w dwóch przypadkach z powodu braku zgody wnioskodawcy na przeprowadzenie wywiadu alimentacyjnego u rodziny;
- we wszystkich 20 przypadkach wywiady środowiskowe przeprowadzono terminowo. W 14 przypadkach wywiady wymagające aktualizacji były w ciągu roku terminowo aktualizowane. W jednym przypadku dokonano pierwszej terminowej aktualizacji, po czym wnioskodawca zrezygnował z usług DDPS ze względu na stan zdrowia. W pięciu przypadkach nie aktualizowano wywiadów środowiskowych²⁸;
- każdorazowo występujące w badanej sprawie okoliczności faktyczne uzasadniały przyznanie wnioskowanej pomocy;
- każda wydana decyzja spełniała wymogi określone w art. 107 § 1 i § 3 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego²⁹ oraz zawierała pouczenie o przysługującym trybie odwoławczym oraz pouczenie o konieczności niezwłocznego poinformowania o zmianie sytuacji, która

²⁷ Po 10 postępowań z 2014 i 2015 r., w tym wszystkie przypadki, w których wystąpiły zaległości we wnoszeniu opłat (cztery sprawy w 2015 r.)

²⁸ Z tego w dwóch przypadkach z powodu śmierci wnioskodawcy, w dwóch przypadkach z powodu zaprzestania korzystania z usług DDPS, a w jednym przypadku do końca roku objętego badaniem nie nadszedł termin aktualizacji wywiadu środowiskowego.

²⁹ Dz. U. z 2016 r., poz. 23, ze zm., zwanej dalej „Kpa”.

wiązała się z podstawą do przyznania świadczeń. Każdorazowo w podstawie prawnej decyzji przywoływano właściwe przepisy ustawy o pomocy społecznej, których treść się nie wykluczała i które odnosiły się do indywidualnej sytuacji wnioskodawcy;

- nie wystąpił przypadek wydania decyzji zwiększającej odpłatność z mocą wsteczną w związku ze zmianą dochodu osoby korzystającej z DDPS;
- w 19 przypadkach prawidłowo wyliczono dochód przypadający na jedną osobę. W 19 przypadkach wysokość opłaty została wyliczona zgodnie z obowiązującymi przepisami. W jednym przypadku wnioskodawca nie posiadał dochodu;
- w żadnym przypadku nie doszło do rezygnacji wnioskodawcy ze skierowania po ustaleniu wysokości opłaty (np. z powodu wysokości opłaty);
- w każdym przypadku przy prowadzeniu postępowania zachowane zostały terminy z art. 35 i 36 Kpa;
- żadna z wydanych decyzji nie została zaskarżona;
- w trzech przypadkach wydana decyzja dotyczyła całkowitego, a w trzech innych – częściowego zwolnienia z opłat. Przyczyną była trudna sytuacja finansowo-bytowa wnioskodawców;
- w czterech przypadkach wystąpiła sytuacja niewnoszenia opłat za korzystanie z usług DDPS. Z tego, dwóch podopiecznych DDPS uregulowało³⁰ zaległe należności, w jednym przypadku należność po zmarłej osobie uregulowała wnuczka, a w jednym przypadku aktualnie trwa postępowanie o ustalenie spadkobierców po zmarłej osobie;
- w żadnym przypadku przyznanie wsparcia w ramach DDPS nie wynikało z braku miejsc czy też braku możliwości zapewnienia pomocy w innych formach opieki wynikających z art. 50-54 ustawy o pomocy społecznej;
- 12 z 20 osób występowało i korzystało z innych form pomocy społecznej (usługi opiekuńcze – podstawowe i specjalistyczne, zasiłki);
- w żadnym przypadku nie wystąpiła odmowa przyznania wsparcia w ramach dziennego domu pomocy z powodu braku miejsc w DDPS lub z powodu braku środków;
- wydanie jedynej decyzji odmownej zostało poprzedzone wnikliwą analizą wniosku oraz przyczyn uzasadniających jej wydanie. Odmowa nastąpiła z powodu naruszania przez wnioskodawcę regulaminu DDPS poprzez agresywne zachowania, brak współpracy z pracownikami oraz pozostałymi podopiecznymi placówki, a także przebywanie na terenie Domu pod wpływem alkoholu.

(dowód: akta kontroli str. 415-468)

W roku 2013 liczba uczestników DDPS wyniosła 43, natomiast liczba osób, które przestały korzystać z usług placówki – 13. Wskaźnik rotacji³¹ wyniósł 30,23. W roku 2014 wartości te wyniosły, odpowiednio: 38, 12 i 31,58, a w roku 2015 - 42, 13 i 30,95.

³⁰ Niezwłocznie, po ustnym przypomnieniu ze strony pracowników socjalnych, podczas spotkania z podopiecznymi.

³¹ Wskaźnik rotacji = liczba uczestników DDPS, którzy przestali korzystać ze wsparcia w ramach DDPS w danym roku / Całkowita liczba uczestników DDPS w ramach danego roku * 100.

Liczba nowych uczestników DDPS w powyższych latach wyniosła odpowiednio 10, osiem i 16 osób.

(dowód: akta kontroli str. 471)

Identyfikowanie nowych osób potrzebujących wsparcia w formie pobytu w DDPS następowało w ramach działań informacyjnych prowadzonych przez MOPS i Ośrodek Wsparcia, opisanych w obszarze pierwszym niniejszego wystąpienia.

Nie prowadzono listy osób oczekujących na przyjęcie do Domu. Dyrektor MOPS wyjaśniła, że nie było takiej potrzeby, gdyż na bieżąco dysponowano wolnymi miejscami dla chętnych osób.

(dowód: akta kontroli str. 764, 768-769)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym zakresie.

3. Zapewnienie należytej opieki osobom starszym DDPS

Opis stanu
faktycznego

3.1. Zgodnie z rozdziałem III, pkt 9, ppkt 9 Regulaminu Organizacyjnego MOPS³², jedną z komórek organizacyjnych MOPS był Ośrodek Wsparcia. Według rozdziału IV, pkt 10, ppkt 4 Ośrodek Wsparcia pełnił swoje funkcje jako: dzienny dom pomocy społecznej dla osób, które ze względu na wiek, chorobę lub niepełnosprawność wymagają częściowej opieki i pomocy; punkt wydawania posiłków dla klientów MOPS oraz jako klub samopomocowy obejmujący swoim działaniem osoby borykające się z różnymi problemami, w tym zagrożone wykluczeniem społecznym.

(dowód: akta kontroli str. 484-507)

Jak wyjaśnił Prezydent Miasta Knurów, podstawę utworzenia DDPS stanowiły następujące akty prawne: Załącznik do Uchwały Nr XII/128/91 z dnia 25 czerwca 1991r. Rady Miejskiej w Knurowie „Regulamin organizacyjny Urzędu Miejskiego w Knurowie”, Uchwała Nr XIV/157/91 Rady Miejskiej w Knurowie z dnia 8 listopada 1991 r. ws. zmian w Statucie Ośrodka Pomocy Społecznej, Uchwała Nr XVIII/216/92 Rady Miejskiej w Knurowie z dnia 31 marca 1992 r. ws. zmian w Statucie Ośrodka Pomocy Społecznej, Uchwała Nr XXI/128/95 Rady Miejskiej w Knurowie z dnia 14.09.1995 r. ws. zmian w Statucie Ośrodka Pomocy Społecznej, Uchwała Nr XXXV/220/96 Rady Miejskiej w Knurowie z dnia 27.06.1996 r. ws. zmian w Statucie Ośrodka Pomocy Społecznej oraz Decyzja Nr OG-01364/117/96 Zarządu Miasta Knurowa z dnia 09.07.1996 r. ws. zatwierdzenia jednolitego tekstu regulaminu organizacyjnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Knurowie. Jednocześnie nie wskazał, jakie czynniki oraz potrzeby wskazywały na konieczność utworzenia DDPS.

(dowód: akta kontroli str. 824, 825, 829-872)

3.2. Źródłem finansowania DDPS w badanym okresie były środki własne Gminy.

(dowód: akta kontroli str. 591-737)

W roku 2014 kwota wnioskowana przez MOPS na działalność Ośrodka Wsparcia wyniosła 570.113,00 zł i była równa kwocie przyznanej w pierwotnej uchwale budżetowej. Środki przyznane na działalność Ośrodka Wsparcia (po zmianach)

³² Wprowadzonego zarządzeniem Nr 340/MOPS/2012 Prezydenta Miasta Knurów z dnia 10 grudnia 2012 r., zwanego dalej „Regulaminem MOPS”.

wyniosły 569.963,00 zł, a wykonanie – 505.331,57 zł (64.631,43 zł mniej w stosunku do przyznanej kwoty).

W roku 2015 powyższe kwoty wyniosły odpowiednio 598.690,00 zł, 598.690,00 zł, 578.474,00 zł oraz 544.209,69 zł (34.264,31 zł mniej w stosunku do przyznanej kwoty).

Środki na działalność Ośrodka Wsparcia w 2016 r. wnioskowane przez MOPS wyniosły 594.600,00 zł i były równe środkom przyznanym w pierwotnej uchwale budżetowej. Kwota przyznana (plan po zmianach) wyniosła 593.400,00 zł, a wykonanie na I półrocze 2016 r. – 271.133,23 zł.

Dyrektor MOPS wyjaśniła, że niepełne wykonanie planu wydatków w latach 2014 i 2015 było spowodowane spadkiem liczby osób korzystających z posiłków w ramach Ośrodka Wsparcia, zmniejszonym zużyciem energii w stosunku do zaplanowanego, niewykorzystanymi środkami na wynagrodzenia, 13 pensję, składki ZUS oraz fundusz pracy, a także zmniejszeniem opłat telekomunikacyjnych, środków na opłaty i składki, szkolenia pracowników i wydatków na remonty, co wynikało z mniejszego, niż zakładane zapotrzebowania. Dodała, że zmniejszenie kwot przyznaných na działalność Ośrodka Wsparcia w stosunku do wnioskowanych nie miało wpływu na realizację jego zadań. W roku 2014 Ośrodek Wsparcia zwracał się dwukrotnie o zmianę planu w ramach posiadanych środków własnych na zakup zmywarki oraz malowanie stołówki wraz z wymianą części uszkodzonej posadzki. Oba wnioski zostały uwzględnione. W pozostałych latach objętych kontrolą wnioski w tym zakresie nie były składane.

(dowód: akta kontroli str. 591-595, 600, 609, 619-620, 630-631, 635, 640, 648, 662-663, 682, 684-685, 688, 693, 701, 712-713, 731, 733, 778-790, 887-889, 892-893)

W latach 2014 – 2016 (I półrocze) MOPS nie zlecał prowadzenia dziennego domu pomocy innym podmiotom.

(dowód: akta kontroli str. 765, 769)

3.3. Zgodnie z Regulaminem Organizacyjnym DDPS³³ (§ 1 i 2), placówka była czynna od poniedziałku do piątku w godzinach od 8.00 do 18.00, a w soboty od 9.00 do 16.00 i zapewniała pomoc „półstacjonarną”, mającą na celu utrzymanie osób w naturalnym środowisku społecznym, w szczególności poprzez usługi: socjalne (w tym posiłek), edukacyjne, kulturalno-oświatowe, sportowo-rekreacyjne, aktywizujące i terapii zajęciowej.

Według Regulaminu jadalni działającej w ramach Ośrodka Wsparcia³⁴ wydawane były następujące posiłki: śniadania, gorący posiłek (zupa)³⁵, obiad oraz kolacja. Dla podopiecznych DDPS również w soboty oferowane było wsparcie. Dyrektor MOPS wyjaśniła: *W soboty zajęcia ograniczają się do zajęć związanych głównie z zagospodarowaniem czasu wolnego (gry i zabawy, zajęcia zgodnie z zainteresowaniem klientów). Ale są to również okazjonalnie festyny lub spotkania integracyjne. Ponadto w soboty jak i w pozostałe dni robocze, udostępniamy urządzenia do higieny osobistej.*

³³ Wprowadzonego zarządzeniem Nr 021/01/15 Dyrektora MOPS z dnia 7 stycznia 2015 r., zwanego dalej „Regulaminem DDPS”.

³⁴ Wprowadzonym zarządzeniem Nr 021/01/15 Dyrektora MOPS z dnia 7 stycznia 2015 r.

³⁵ Dla klientów MOPS, niebędących podopiecznymi DDPS.

W badanym okresie na terenie DDPS nie organizowano imprez, podczas których prowadzona była sprzedaż bezpośrednia³⁶.

(dowód: akta kontroli str. 484-509, 513, 548-569, 765, 769, 778, 782)

W budynku, w którym zlokalizowano DDPS znajdowały się następujące pomieszczenia:

- w piwnicy: prysznic oraz wanna dla podopiecznych DDPS, magazyn żywności, pomieszczenie wyposażone w pralkę i suszarkę do odzieży, magazyn sprzętu, magazyn z głównym zaworem wody, kotłownia;
- na parterze: stołówka, kuchnia, pokój rehabilitacyjny (w organizacji), toaleta dla osób niepełnosprawnych, toaleta męska i damska;
- na pierwszym piętrze: biuro kierownika, pomieszczenie z prysznicem dla personelu, toaleta dla personelu, świetlica telewizyjna, pomieszczenie terapeutyczne – do terapii indywidualnej (pokój psychologa), szatnia dla personelu wraz z pomieszczeniem gospodarczym dla osoby sprzątajacej, świetlica terapii zajęciowej.

Budynek placówki spełniał warunki rozporządzenia ws. warunków technicznych w zakresie: zapewnienia osobom niepełnosprawnym dostępu do całego budynku przez oba dojścia do budynku³⁷; ułatwienia dostępu osobom niepełnosprawnym poruszającym się na wózku inwalidzkim przez obie furtki w ogrodzeniu³⁸; umożliwienia dogodnych warunków ruchu osobom niepełnosprawnym przy korzystaniu z wejść do budynku³⁹; zapewnienia dostępu do pomieszczeń położonych na różnych poziomach⁴⁰; zapewnienia klientom placówki ogólnodostępnych pomieszczeń, przystosowanych do ruchu osób niepełnosprawnych i pozbawionych progów⁴¹; zapewnienia klientom placówki toalet (damska oraz męska) oraz wydzielonej toalety dostosowanej do potrzeb osób niepełnosprawnych⁴². Ponadto, osoby korzystające z usług Ośrodka Wsparcia miały zapewniony dostęp do prysznica oraz wanny.

Budynek placówki nie został wyposażony w dźwig osobowy⁴³. Posiadał natomiast na wyposażeniu urządzenie do transportu osób na wózkach inwalidzkich po schodach, tzw. „schodolaz”.

W badanym okresie nie zapewniano podopiecznym DDPS dowozu do placówki. Jak wyjaśniła Dyrektor MOPS „w okresie objętym kontrolą nie było potrzeby zapewnienia dowozu z i do miejsca zamieszkania osobom z ograniczonymi możliwościami w poruszaniu się, w tym seniorom”. Dodała, iż seniorzy o ograniczonych możliwościach poruszania się byli zainteresowani pomocą w formie

³⁶ Ustaleń dokonano na podstawie badania ankietowego przeprowadzonego wśród 11 osób starszych korzystających z usług DDPS.

³⁷ § 16 ust. 1 rozporządzenia ws. warunków technicznych.

³⁸ § 42 ust. 1 i 2 rozporządzenia ws. warunków technicznych.

³⁹ § 61 ust. 1 oraz § 62 ust. 1-3 rozporządzenia ws. warunków technicznych.

⁴⁰ § 66 oraz § 71 ust. 1-4 rozporządzenia ws. warunków technicznych.

⁴¹ § 74 oraz § 75 ust. 1-3 rozporządzenia ws. warunków technicznych.

⁴² § 86 ust. 1 pkt 1 – 4 rozporządzenia ws. warunków technicznych. Toaleta posiadająca przestrzeń manewrową o wymiarach 1,5 m x 1,5 m, wyposażona w uchwyty ułatwiające korzystanie z urządzeń higienicznosanitarnych. W pomieszczeniach oraz na trasie dojazdu do nich nie występowały progi.

⁴³ § 54 ust. 1 rozporządzenia ws. warunków technicznych.

dowozu posiłków z Ośrodka Wsparcia do domu. Usługa ta była realizowana zgodnie z potrzebami.

(dowód: akta kontroli str. 513, 548-569, 738-755, 765, 769, 778, 780)

3.4. Według stanu na dzień 31 października 2016 r. DDPS posiadał 35 miejsc. Z usług placówki korzystało 39 osób, z tego 30 osób w wieku 60+. Spośród 39 podopiecznych DDPS, 18 osób (z tego 13 seniorów) korzystało łącznie z terapii i posiłków, a 21 osób (z tego 17 seniorów) wyłącznie z posiłków (w formie dowozu do miejsca zamieszkania).

Wszystkim ww. osobom udzielono pomocy na ich wniosek.

(dowód: akta kontroli str. 469-470, 892-893)

Dla każdego z 11 podopiecznych DDPS objętych badaniem ankietowym⁴⁴ opracowany został indywidualny plan wsparcia⁴⁵ zawierający: plan działania wraz z aktualizacją, ustalony na rzecz danego pensjonariusza (określający cele prowadzonej rehabilitacji społecznej, rodzaj prowadzonej terapii zajęciowej, rodzaj świadczonych usług w zakresie żywienia, a także w ramach usług socjalnych), okresową ocenę realizacji planu (dokonywaną co 6 miesięcy przez opiekuna lub psychologa na podstawie własnych spostrzeżeń, wyników rozmów oraz pracy własnej z pensjonariuszem). Plany były podpisywane przez pracownika socjalnego oraz podopiecznego DDPS, którego dotyczyły. W planach nie określano wskaźników wykonania zadania, natomiast wpisy w rubryce „okresowa ocena realizacji planu” zawierały podsumowanie działań zrealizowanych w ocenianym okresie, ocenę funkcjonowania klienta Ośrodka Wsparcia w placówce, a także zalecenia co do dalszych działań.

W dziewięciu przypadkach pozytywnie oceniono funkcjonowanie badanych osób w Ośrodku Wsparcia. W przypadku dwóch osób wskazano na utrudnienia w realizacji przyjętych zadań – w pierwszym przypadku z powodu uzależnienia od alkoholu i choroby psychicznej, w drugim przypadku z powodu wieku oraz choroby układu moczowego (założony cewnik i związane z tym reakcje osób współuczestniczących w zajęciach). Wobec wspomnianych osób podjęto działania wspierające m.in. w formie pomocy psychologa.

Posiłki przygotowywane dla uczestników DDPS nie były dostosowywane do ich indywidualnych potrzeb, jednak, jak wyjaśniła Dyrektor MOPS, tygodniowy jadłospis starano się układać tak, aby przygotowane potrawy były lekkostrawne, zbilansowane i urozmaicone.

Wszystkie osoby objęte badaniem ankietowym oceniły zaproponowaną przez DDPS ofertę zajęć (świadczeń) jako wystarczająco urozmaiconą.

(dowód: akta kontroli str. 513-569, 778, 782, 791, 796-797)

3.5. W latach 2014-2016 (I półrocze) w Ośrodku Wsparcia zatrudnionych było dziewięciu pracowników: kierownik, kucharz, szef kuchni, psycholog-terapeuta, dwóch pracowników socjalnych (pracownik socjalny oraz specjalista pracy socjalnej), pomoc kuchenna, magazynier-intendent oraz sprzątaczką. Z tej grupy pracownikami bezpośrednio zajmującymi się pensjonariuszami DDPS byli

⁴⁴ Badaniem ankietowym objęto wszystkie osoby w wieku 60+(11 osób), będące podopiecznymi DDPS według stanu na dzień 28 września 2016 r. Każda z wymienionych osób posiadała wydaną aktualną decyzję administracyjną przyznającą świadczenia w ramach DDPS.

⁴⁵ Zwany dalej „planem”.

pracownicy socjalni oraz psycholog. W badanym okresie przypadało na nich odpowiednio 58 (z tego 37 seniorów), 64 (z tego 42 seniorów) i 53 (z tego 40 seniorów) osoby. Wewnętrzne akty MOPS i Ośrodka Wsparcia nie regulowały kwestii zatrudnienia w placówce. Kwalifikacje ww. osób były zgodne z pełnionymi przez nie funkcjami. Każda z ww. osób posiadała pisemny zakres obowiązków nadany przez Dyrektora MOPS.

W badanym okresie Dyrektor MOPS nie zwracała się o zatrudnienie dodatkowych pracowników w DDPS, ponieważ, jak wyjaśniła, nie było takiej potrzeby. Dodała, że z chwilą przystąpienia do Wieloletniego Programu „Senior-WIGOR” planuje się dodatkowo zatrudnić rehabilitanta oraz terapeutę zajęciowego.

Dyrektor MOPS wyjaśniła również, że liczebność grup uczestniczących w zajęciach terapeutycznych w Ośrodku Wsparcia – DDPS uwarunkowana była „Instrukcją Bezpieczeństwa Pożarowego” opracowaną dla Ośrodka Wsparcia, określającą przewidywaną liczbę osób przebywających na terenie obiektu (dotyczy pomieszczeń Domu na piętrze) na nie więcej niż 35 osób.

(dowód: akta kontroli str. 8,570-590,791,793,796,798-800,876,879)

3.6. Wydatki poniesione na utrzymanie Ośrodka Wsparcia w latach: 2014, 2015 i 2016 (I półrocze) wyniosły, odpowiednio: 505.331,57 zł, 544.209,69 zł i 271.133,23 zł, z czego wynagrodzenia personelu opiewały na kwotę: 270.206,82 zł, 288.144,68 zł, i 151.398,41 zł i stanowiły odpowiednio 53,5%, 52,95% i 55,8% tych wydatków. Wydatki na zakup środków żywności wyniosły w badanym okresie: 79.239,85 zł, 75.562,90 zł i 27.894,09 zł i stanowiły 15,7%, 13,9% i 10,3% wydatków na utrzymanie Ośrodka Wsparcia. Składki na ubezpieczenia społeczne wyniosły odpowiednio: 45.481,01 zł, 57.968,71 zł i 26.234,35 zł i stanowiły: 9%, 10,7% i 9,7% wydatków poniesionych na utrzymanie Ośrodka Wsparcia.

Wydatki z tytułu opłacenia pobytu osób (w wieku 60+) skierowanych do DDPS oraz funkcjonowania DDPS wyniosły: 319.810,48 zł w 2014 r. (z tego opłacenie pobytu osób skierowanych do placówki 261.702,66 zł, świadczenia na rzecz osób skierowanych do DDPS 50.310,08 zł, remonty 3.492,74 zł, inwestycje 4.305,00 zł), 358.630,61 w 2015 r. (z tego opłacenie pobytu osób skierowanych do placówki 303.971,57 zł, świadczenia na rzecz osób skierowanych do DDPS 50.315,78 zł, remonty 4.343,26 zł), 191.149,93 w I półroczu 2016 r. (z tego opłacenie pobytu osób skierowanych do placówki - 171.253,46 zł, świadczenia na rzecz osób skierowanych do DDPS - 19.817,75 zł, remonty - 78,72 zł).

Łączna kwota zwolnień z opłat za wyżywienie w badanym okresie wyniosła 81.146,61 zł, z tego 26.694,80 zł w 2014 r., 35.738,01 zł w 2015 r. oraz 18.713,80 zł w I półroczu 2016 r.

Jak wyjaśniła Dyrektor MOPS, środki finansowe na prowadzenie Ośrodka Wsparcia były przekazywane w terminach i w wysokości zapewniającej pokrycie wydatków Domu.

Zgodnie z uchwałą nr XXVII/412/12 Rady Miasta Knurów z dnia 19 grudnia 2012 r. ws. zasad i warunków korzystania z Ośrodka Wsparcia w Knurowie, korzystanie ze świadczeń w placówce było odpłatne w zależności od dochodu i uprawnień osoby korzystającej z pomocy, a koszt pobytu i wyżywienia ustalany był jedynie na poziomie kosztów wyżywienia. Stawki żywieniowe ustalane były zarządzeniami Prezydenta Miasta⁴⁶. Na stawkę żywieniową składał się wsad do kotła plus

⁴⁶ Zarządzenie Nr 160/MOPS/11 z dnia 30 czerwca 2011 r. – wysokość stawki za obiad, będącej podstawą do określania odpłatności za pobyt w DDPS – 5,40 zł.

jednostkowy koszt przygotowania posiłku, obejmujący koszty: zużycia energii elektrycznej, gazu, wody, odprowadzenia ścieków, napraw, przeglądów i remontów. Koszt pobytu w DDPS określano na podstawie stawki za obiad, dochodu na osobę w rodzinie ustalonego w trakcie wywiadu środowiskowego (w relacji do kryterium dochodowego wynikającego z rozporządzenia) oraz tabeli odpłatności za korzystanie ze świadczeń Ośrodka Wsparcia zamieszczonej w § 10 wspomnianej uchwały.

(dowód: akta kontroli str. 510-512, 631, 684-685, 733, 807, 811-823)

3.7. W § 5, ppkt a Regulaminu Organizacyjnego DDPS⁴⁷ zawarto zapis, zgodnie z którym osoba korzystająca z DDPS w szczególności ma prawo do poczucia godności osobistej i poczucia bezpieczeństwa. Spośród 11 osób korzystających z usług DDPS objętych badaniem ankietowym, dziesięć oceniło zapewnienie poczucia intymności, bezpieczeństwa i godności w DDPS na „5” (w skali od 1 do 5), natomiast jedna osoba przyznała w powyższym zakresie ocenę „4”.

W budynku Ośrodka Wsparcia funkcjonował wydzielony pokój⁴⁸ (pomieszczenie terapeutyczne do terapii indywidualnej) do indywidualnych rozmów z podopiecznymi DDPS, w którym prowadzona była praca socjalna, rozmowy wspierające oraz indywidualne konsultacje psychologiczne.

(dowód: akta kontroli str. 506, 513, 548-569, 738-755)

W rozdziale IV, pkt 2, ppkt 11 Regulaminu MOPS do obowiązków Dyrektora MOPS zaliczono „nadzór nad terminowością i trybem załatwiania skarg i wniosków, badanie ich zasadności, analizowanie ich źródeł i przyczyn”. Zgodnie z § 3, pkt 4 Regulaminu DDPS, kierownik placówki przyjmował wnioski i skargi odnośnie do funkcjonowania DDPS, natomiast § 5, ppkt k) dotyczył prawa składania wniosków i zażaleń oraz własnych pomysłów i spostrzeżeń dotyczących funkcjonowania Domu, przez osoby korzystające z DDPS.

W okresie objętym kontrolą do MOPS wpłynęło łącznie sześć skarg, w całości związanych z funkcjonowaniem Ośrodka Wsparcia i złożonych przez osoby korzystające z jego usług. Dwie skargi, które wpłynęły w roku 2015 dotyczyły zbyt małych porcji żywieniowych oraz utrudnień w korzystaniu z kąpiel/prysznica. Spośród czterech skarg złożonych w 2016 r. dwie stanowiły skargę na kierownika Ośrodka Wsparcia, jedna – na pracownicę Ośrodka Wsparcia, a jedna dotyczyła utrudnień w dostępie do kąpiel/prysznica. W dwóch przypadkach skargi zostały uznane za bezzasadne, w jednym przypadku przeprowadzone zostało w Ośrodku Wsparcia postępowanie wyjaśniające, które nie potwierdziło zarzutów sformułowanych w skardze, natomiast w trzech przypadkach poinformowano autorów skarg o przysługujących im uprawnieniach i obowiązkach w zakresie korzystania z usług Ośrodka Wsparcia.

(dowód: akta kontroli str. 319-370, 488, 506-507)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

Zarządzenie Nr 358/MOPS/14 z dnia 5 listopada 2014 r. – wysokość stawki za obiad – 6,10 zł.

⁴⁷ Wprowadzonego zarządzeniem Nr 021/01/15 Dyrektora MOPS z dnia 7 stycznia 2015 r., zwanego dalej „Regulaminem DDPS”.

⁴⁸ W sąsiedztwie świetlicy telewizyjnej, na pierwszym piętrze budynku.

W budynku Ośrodka Wsparcia nie został zainstalowany dźwig osobowy.

Zgodnie z § 54 ust.1 rozporządzenia ws. warunków technicznych, mający dwie lub więcej kondygnacji nadziemnych budynek opieki społecznej należy wyposażać w dźwig osobowy.

Dyrektor MOPS wyjaśniła, że *problem w pokonywaniu różnic poziomów przez osoby starsze i niepełnosprawne rozwiązano za pomocą profesjonalnego schodołazu. Dodatkowo na wyposażeniu Ośrodka znajduje się wózek inwalidzki dla osób czasowo korzystających z tego sprzętu. Dodała: Mamy jednak na uwadze, że rozwiązanie takie na obecne warunki jest niewystarczające i istnieje potrzeba zainstalowania dźwigu osobowego. Warunkiem zainstalowania takiego dźwigu jest zgoda Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, któremu podlega budynek Ośrodka Wsparcia. O taką zgodę wystąpimy z chwilą opracowania specjalistycznego projektu adaptacji budynku oraz jego otoczenia, czego wyraz daliśmy w przesłanej do Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, ofercie realizacji zadania w ramach Programu Wieloletniego „Senior-WIGOR” na lata 2015-2020 – Edycja 2016.*

(dowód: akta kontroli str. 738-755, 778, 780-781, 950-967)

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, mimo stwierdzonej nieprawidłowości, działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym zakresie.

IV. Wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli⁴⁹, **wnosi o podjęcie działań w celu dostosowania budynku Ośrodka Wsparcia do wszystkich wymogów rozporządzenia ws. warunków technicznych.**

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Dyrektora Delegatury NIK w Katowicach.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosku pokontrolnego oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

⁴⁹ Dz.U. z 2015 r., poz. 1096 ze zm., zwana dalej „Ustawą o NIK”.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Katowice, dnia 13 grudnia 2016 r.

**Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Katowicach**

**Kontroler
Michał Nowak
Inspektor kontroli państwowej**

.....